

DR. BUJNA ELEONÓRA – DR. TÓTH MÓNICA

főiskolai oktatók

Konstantin Filozófus Egyetem, Pedagógiai Kar

Neveléstudományi Tanszék

Nyitra

A projekt módszer alkalmazása a helyi táj megismertetésében

A humanizációs törekvések napjaink új kihívásai. A gyakorlat ennek megfelelően nemcsak a pedagógiai gondolkodásmód, látásmód bizonyos mértékű alakítását kívánja meg, hanem ennek a szellemiségnek megfelelő módszertani megújulást is. Ennek érdekében szükséges tudatosítanunk a tanuló új helyzetét az oktató-nevelő folyamatban. A tanuló már nem csupán az információk passzív befogadója, de lehetősége van önállóan dolgozni, saját tempóval és saját aktivitásával részt venni az ismeretszerzés folyamatában és így megtapasztalni az ismeretlen felfedezések érzését.

Az oktató-nevelő munka hatékonyságának, eredményességének érdekében olyan innovatív módszerek és munkaformák alkalmazása szükséges, amelyek a tanulónak lehetőséget adnak az önálló, alkotó tevékenységre. Ilyen innovatív törekvésnek tekintjük a projekt módszert, melynek lényege a komplex problémák megoldása, melyek nem fiktív, hanem a valóságból kiinduló problémák. Ezek megoldásához gyakran szükséges több tantárgy ismerete és a tanulók együttműködése is. A tanulók tapasztalatokra és ismeretekre tesznek szert a gyakorlati tevékenység és a kísérletezés közben, és ezzel gondolkodásra, kutatásra, felfedezésre és alkotásra készítjük őket.

A projekt módszer alkalmas a helyi táj megismerésére is. A „helyi táj” a község területét jelöli, ahol az iskola található. A tanulók fokozatosan megismerik a helyi táj felszínét, az ember tevékenységét és az emberi tevékenység által bekövetkezett változásokat, megismerik a táj domináns elemeit, mint a vizet, a lakosságot, a közlekedési hálózatot stb. A megismerés fontos részét alkotja a község múltja és az ezzel kapcsolatos történelmi nevezetességek.

A következőkben bemutatjuk a „Községünk” megnevezésű projektet, amely lehetővé teszi az általános iskola alsó tagozatán a helyi táj integrált megismerését több oktatási tantárgy bekapcsolásával, mint pl. környezetismeret, természetismeret, irodalom, képzőművészet, zenei nevelés.

A projekt a következő témákat tartalmazza:

1. Földrajzi elhelyezkedés

- Községünk a térképeken (az ország, a megye térképén...), a község helyrajza.
- Hol fekszik a községünk? A szomszédos községek világtájak szerint.
- Távolság a szomszédos községektől, távolság a megyeszékhelytől, a fővárostól, az államhatároktól.

Kiegészítő tevékenység: Helyrajzi munka: Rajzoljátok a helyrajzba a község nevezetességeit magatok által tervezett jelzésekkel!

2. Természet és táj

2.1. A természet az életünk része; természeti táj, a község felszíne.

Kiegészítő tevékenység: Gyűjtsetek össze tájképeket, és válasszátok ki azt, amelyik a legjobban hasonlít a helyi tájra.

2.2. Időjárás.

– Az időjárás jellemzői: a levegő hőmérséklete, csapadék, a nyári napok száma, napkelte, napnyugta...

Kiegészítő tevékenység:

– Az időjárás figyelése és feljegyzése az időjárásnaplárba az év folyamán.

– Időjárásjelentés: Gyűjtsetek össze adatokat a világ időjárásáról (pl. havazás, erős fagyok, szárazság, szélvihar, árvíz...), és hasonlítsátok össze a község időjárásával!

2.3. Vízrendszer.

– Az ivóvíz forrásai.

– Vízi területek pl. patakok, folyók, tavak, halastavak, víztározók...

Kiegészítő tevékenység: Séta alkalmával merítsetek egy edénybe vizet a helyi patakból (folyóból), és vizsgáljátok meg a víz tisztaságát, ill. szennyezettségét! Állapítsátok meg a szennyezés forrásait!

2.4. Növényvilág a községben.

– A legelterjedtebb növények és fák a községben (felhasználható a növényatlasz).

– Közülük mely gyógynövény?

– Erdők a község környékén (faji összetétel).

– Parkok és díszkertek, városi zöld területek.

Kiegészítő tevékenység:

– Állítsatok össze növénygyűjteményt!

– Készítsetek egy „Községünk növényzete” című posztert!

2.5. Állatvilág a községben.

– Az egyes állatfajok a községben (madarak, emlősök, rovarok – felhasználható az állat-atlasz, az apró rovaroknál a nagyító).

– Mely állatok védettek, ill. veszélyeztetettek?

Kiegészítő tevékenység:

– Készítsetek egy „Községünk állatvilága” című posztert!

– Állítsatok össze képeskönyvet a községben élő állatokról!

3. Történelem és kultúra

– Mikor és milyen körülmények között keletkezett a község? A betelepítés nyomai.

– A község elnevezése a múltban és jelenleg.

– Építészeti emlékek – a község legrégebbi épülete, felhasználása a múltban és jelenleg.

– Műemlékek, írásbeli emlékek, technikai emlékek, műemlékvédelem.

– Folklor: népi hagyományok, népi alkotások (népdalok, népi tánc, népművészet), népviselet, népi mesterségek.

– Kulturális intézmények: iskola, könyvtár, mozi, színház, gyermek- és társadalmi szervezetek.

– Élet a városban és a falun – múltban és jelenleg.

Kiegészítő tevékenység:

– Gyűjtsetek össze történelmi fényképeket a községről!

– Helytörténet: Hasonlítsátok össze a jelenkori és a régebbi helyrajzot, keressétek az eltéréseket!

4. Lakosság és települések

- A lakosság száma, fejlődése.
- A lakosság összetétele: nemzetiség, vallás, nem, életkor, foglalkozás szerinti összetétel.
- Hol dolgozik a község lakossága?
- A község funkciói, az életstílus.
- Kinek a nevét viselik az utcák? A község jelentős személyiségei.

Kiegészítő tevékenység:

– Varázsceruzával rajzolunk: Képzeljétek el, hogy varázsceruzátok van! A varázsereje abban rejlik, hogy minden, amit lerajzoltok vele, valóra válik. Rajzoljátok le, hogyan képzelitek el azt a házat, amelyben lakni szeretnétek.

- Gyűjtsetek össze minél több indokot, hogy miért jó ebben a községben élni.
- Rajzoljatok plakátot a következő címmel: „Községem”, „Ez az én otthonom”, „Itt akarunk élni”.

5. Gazdaság

- Természeti források a községben és környékén.
- Mezőgazdaság a községben – a múltban és a jelenkorban.
- Közlekedés mint az emberek közötti összeköttetés: a községek közötti összeköttetés, összeköttetés a megyeszékhellyel, a fővárossal.
- Szolgáltatások a községben.
- Idegenforgalom és üdülés: szállási és étkezési lehetőségek, művelődéstörténeti nevezetességek, természeti adottságok.

Kiegészítő tevékenység: Javasoljatok minél több mottót és reklámot, amellyel a községbe csalogatnátok a látogatókat.

6. Életkörnyezet

- Környezetvédelem, környezetvédelmi problémák a községben (a szennyezés forrásai).
- A hulladék tárolása.

Kiegészítő tevékenység:

– Vizsgáljátok meg, milyen módon hasznosul a föld az iskolátok környékén! Javasoljatok más felhasználási lehetőségeket, pl. park létrehozása, fák kiültetése stb. Tegyetek olyan javaslatokat, melyek az életkörnyezet javítását, megszépítését szolgálnák a községben.

– Készítsetek olyan posztert, amely felszólítja a község lakosságát, hogy takarékoskodjon a vízzel, a villannyal, osztályozza a hulladékot.

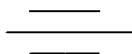
A projekt megvalósítása lehetővé teszi a különféle módszerek és munkaformák alkalmazását. A természeti viszonyok megismerésekor leghatékonyabb a közvetlen megfigyelés. A történelmi és a kulturális ismereteket a tanulók különböző forrásokból meríthetik (mint pl. a községi krónika, múzeumlátogatás), vagyis reális forrásokból merít ismereteket, így a tanulás közelebb kerül a reális élethez. Az elért eredmények bemutatását szolgálják pl. a poszterek, rajzok, faliújságok, bulletin a községről.

A vázolt projekt lehetővé teszi a tantárgyak összevonását, és egyben lehetőséget nyújt a helyi táj új, nem hagyományos megismerésére. Igaz, hogy időigényesebb, jobban épít a tanító képességeire, az oktatásra való felkészülésre és az iskola tárgyi és térbeli lehetőségeire. Másrészt viszont fejleszti a tanuló önállóságát, kezdeményezőképességét, alkotóképességét, értékelő

gondolkodását, az együttműködésre való képességét, valamint ösztönzi a tanulót az információk keresésére, feldolgozására.

IRODALOM

1. Čižmárová, K.: Geografia vlasti a miestneho regiónu v školskej praxi. In: Geografia, 9. évf., 2001, 3. sz., 126-129 p.
2. Hasprová, M.: Niektoré didaktické prístupy k vyučovaniu mikrogeografie. In: Geografické štúdie Nr. 8: Premeny Slovenska v regionálnom a didaktickom kontexte. Banská Bystrica: FPV UMB, 2001, 336-340 p., ISBN 80-8055-583-4
3. Kancír, J.-Madziková, A.: Základy didaktiky vlastivedy. Prešov: FHaPV PU, 2001, ISBN 80-8068-013-3
4. Kosová, B: Humanizačné premeny výchovy a vzdelávania. Banská Bystrica: PF UMB, 1995, ISBN 80-88825-00-8
5. Navratilová, K.-Bujnová, E.-Ivanovičová, J.: Vlastiveda na I.stupni základnej školy (Vybrane kapitoly z didaktiky vlastivedy). Nitra: PF UKF, 2002, ISBN 80-8050-564-0
6. Dombi Mária Adrienn: A projekt módszer mint a tanulói kreativitás fejlesztésének eszköze a biológia oktatásában. Szeged, 2004. (Kézirat)

IMRE RUBENNÉ DR.

főiskolai docens

Nyíregyházi Főiskola, Tanítóképző Intézet

Nyíregyháza

A népnyelv elemei Csibe nyelvhasználatában (Móricz Zsigmond: Csibe novellák)

A novellák főhőse Csibe, tizenéves kültelki árva proletárleány. Nevére nincs konkrét magyarázat. Környezete – Szekér Fábjáné és családja – általában így szólítják. Szekérné gyermekei a *Csibe* megszólításhoz hozzákapcsolják a néni szót, utalva ezzel a közöttük lévő korkülönbségre. Az írói narrációban is gyakran találkozunk a *Csibe* említőnévi formával. A vendégségbe érkező lakatosok a névhez a kisasszony szót társítják: *Csibe kisasszony*. Az írói közlésből kiderül, hogy Csibe valódi keresztnéve Rózsika, de a teljes nevét ő sem adja meg. Szekér Fábjáné, Csibe szállásadónője egyszer a „Rózsika és Rózsika” című novellában, a lány ébresztésekor használja a *Rózsika* megszólításformát, a „Csibe levelei” című novellában pedig Rózsika néven emlegeti. A „Látogatás a múltba” című novellában, amikor Csibe elkerülve a proletár-negyedből, újra meglátogatja szállásadónőjét, a „mamát”, a mama a megszokott forma helyett a *Rózsika* megszólítással él. A *Rózsika*, a *Róza* keresztnév becézett, kicsinyítő képzős alakja jól érzékelteti az idős asszonynak a lány iránt tanúsított megváltozott magatartásformáját. Ezt a megszólításformát alkalmazza még a lány kérője, Tóth János is. A férfi a keresztnév becéző alakjához kapcsolt kisasszony értelmezővel a lány iránt érzett tiszteletét nyomatékosítja: *Rózsika; Rózsika kisasszony; kedves Rózsika kisasszony*.